

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра української літератури

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія літературно-художньої творчості

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Освітня програма «Філологія»

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Кваліфікація Доктор філософії філології

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 29.08. 2022 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психологія літературно-художньої творчості
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Викладач (-і)	Піхманець Роман Володимирович
Контактний телефон викладача	095 1057616
Е-mail викладача	roman.pikhmanets@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекції, семінарські заняття, сfмостійна робота
Обсяг дисципліни	90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://test-d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	2 год. на тиждень
2. Анотація до курсу	
Курс Психології художньої творчості покликаний поглибити знання аспірантів (докторантів) про один із «позатекстових» аспектів вивчення художніх явищ, що базується на розумінні їх як продуктів внутрішньо-психологічної природи автора. Предметом його вивчення є психологічна характеристика таланту, художня обдарованість і здібності до літературно-творчої діяльності, художньо-творчий процес як результат діалектичної взаємодії всіх компонентів і рівнів духовної організації письменника, а також специфіка художнього пізнання, сили, що її визначають (художнє чуття, художнє мислення й художня фантазія), головні закони й психологічні механізми процесів художньо-творчого синтезу. Вивчення цих питань передбачає «межовий» («на стику» багатьох наук) статус Психології художньої творчості, її специфіку в системі літературознавчих дисциплін і комплексний характер методологічних стратегій, прийомів і засобів осягнення явища. Вибіркова навчальна дисципліна «Психологія літературно-художньої творчості» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії спеціальності 035 «Філологія». Предметом вивчення навчальної дисципліни є зумовленість художніх явищ суб'єктивними чинниками, а властиво – внутрішньою природою автора. Її проблематика базується на врахуванні багатовимірності й полідетермінованості художніх явищ і передбачає міждисциплінарні зв'язки з теорією літератури, історією української та світової літератур, загальною психологією, філософією, естетикою, генетикою та ін. Курс охоплює такі дисциплінарні цикли професійно-практичної та професійно-орієнтаційної підготовки, як «Психологія художньої творчості та її проблематика», «Психологічні характеристики літературно-художнього таланту», «Художньо-творчий процес як центральна тема психології творчості», «Специфіка художнього пізнання і головні сили, що її визначають». Підсумковий контроль – екзамен.	
3. Мета та цілі курсу	
Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія літературно-художньої творчості» є розширення філологічного світогляду здобувачів, окреслення нового підходу до вивчення художньої творчості, розуміння естетичних явищ як таких, що народжуються і розвиваються в свідомості автора, а відтак продовжуються в рецептивних вимірах. Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія літературно-художньої творчості» є, з одного боку, узагальнення отриманих знань з історії української і зарубіжної літератур, з теорії літератури і психології, а з іншого – начерк нового бачення художніх явищ: з погляду їх становлення і процесуальної структури. Знання того, як творилися ті чи інші художні структури, дозволяє глибше збагнути їх сутність. При вивченні питань психології художньої творчості увага акцентується на загальнотеоретичних її питаннях, проблемах психологічної природи таланту й художньо-творчого процесу, а також специфіці художнього пізнання.	
4. Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність: Здатність ідентифікувати та розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності й пропонувати наукові та прикладні	

підходи до їх вирішення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК 1: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей.

Фахові компетентності:

ФК1. Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, опанування термінології та методології з досліджуваного наукового напрямку.

ФК2. Здатність до пошуку, опрацювання, аналізу й узагальнення інформації, систематизації та інтерпретації фактичного матеріалу для проведення самостійних наукових досліджень у галузі філології.

ФК3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і методологій, класичних і новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.

ФК5. Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.

5. Програмні результати навчальної дисципліни

ПРН 1. Вміти на основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН 2. Знати основні класичні та новітні філологічні теорії та концепції, фундаментальні праці з обраного наукового напрямку, термінологію, історію розвитку та сучасний стан наукових досліджень, вміти ідентифікувати теоретичні й практичні проблеми з філології, розуміти актуальність теоретичних і практичних проблем в галузі дослідження.

ПРН 3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.

ПРН 8. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності.

ПРН 9. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
3	035 Філологія	Другий	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання

Тема 1. Загальнотеоретичні питання психології творчості. Вступ. Проблема наукового статусу психології творчості. Предмет і завдання психології творчості. Джерела вивчення психології творчості. Головні методи дослідження питань психології художньої творчості.	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Потягом семестру згідно 3 розкладом занять
Тема 2. Становлення психології творчості в вітчизняній науці. Генеza психології художньої творчості. Розвиток психології творчості в загальному річищі філософії. Постановка проблеми психології творчості на конкретно-науковому рівні. Психологічна школа в вітчизняному літературознавстві та її роль у становленні психології творчості.	Лекція		2 год		
Тема 3. Концепція психологічних основ творчості Івана Франка в світлі новітніх наукових відкриттів. Генеza поглядів Івана Франка на психологічні основи творчості. Діалектика свідомого й неусвідомлюваного психічного в творчому процесі. Концепція художньої фантазії. Концепція художніх асоціацій. Наукові здобутки Івана Франка в сфері психології художньої творчості й сучасна наука. Тема 4. Структура художньої обдарованості.	Лекція		2 год		

Загальнотеоретичні питання художньої обдарованості. З історії вивчення художніх здібностей. Проблема співвідношення загальних і спеціальних здібностей у структурі художньої обдарованості. «Вертикальна» структура художньої обдарованості. «Горизонтальна» структура художньої обдарованості. Тема 5. Специфіка літературного таланту. Біографія і творчість. Літературні здібності в структурі художньої обдарованості. Психологічні доміанти літературних здібностей.	Лекція		2 год		
Тема 6. Геній і творчість. Проблема генія і таланту в філософії і психології. Спроби Дмитра Овсянико-Куликовського досягнути сутність геніальної обдарованості. Концепції генія і письменника-робітника Івана Франка. Сучасні інтерпретації геніальної творчої особистості.	Лекція		2 год		
Тема 7. Головні аспекти вивчення творчого процесу Загальнотеоретичні питання вивчення художньо-творчого процесу. Типологія творчих процесів. Психологічні основи художньо-творчого процесу. Трансформація прототипу в художній тип як мікромодель творчого процесу.	Лекція		2 год		
Тема 8. Співвідношення свідомого й неусвідомлюваного психічного в процесах творчого синтезу.	Лекція		2 год		

Проблема без свідомого в історії філософії й науки. Психоаналітичний підхід до художніх явищ. Наукові відкриття Івана Франка в сфері психологічних основ художньої творчості. Трансперсональний підхід у вивчення душевних явищ і перспективи психології творчості.	Лекція		2 год		
Тема 9. Динаміка творчої думки письменника. Проблема внутрішньої потреби духовно-творчої діяльності. Процесуальна структура творчої активності та її типологічно спільні моменти. Психологічні механізми виникнення художнього задуму. Написання твору: механічний процес чи результат творчої діяльності. Художнє сприймання як внутрішній момент творчого процесу та його завершальний етап.	Лекція		2 год		
Тема 10. Творче натхнення. Категорія творчого натхнення в системі психології творчості. Творче натхнення як наукова в історії філософії й психології. Інтуїція як центральний момент художньо-творчого процесу. Співвідношення інтуїції й творчого натхнення. Проблеми наукового осмислення інтуїції й натхнення. Тема 11. Художнє мислення. Головні форми пізнання й типи мислення. Художнє					

мислення як загальнотеоретична і літературознавча категорії. Місце і роль художнього мислення в процесах творчого синтезу. Тема 12. Художнє чуття. Художнє чуття як опорна властивість художньої обдарованості. Психологічні механізми виникнення художнього чуття. Художнє чуття як рушійна сила творчого процесу. Роль художнього чуття у виникненні естетичного ефекту. Тема 13. Художня фантазія. Співвідношення понять «творча уява» й «фантазія». Природа художньої фантазії. Місце і роль художньої фантазії в процесах творення. Специфіка художньої фантазії. Тема 14. Художні асоціації. Психологічні механізми асоціацій. Роль асоціативних щеплень у знаходженні нових художніх істин. Творчі можливості асоціативних комбінацій. Специфіка асоціативно-творчого мислення.	Лекція Семінарське заняття Семінарське заняття Семінарське заняття		2 год 2 год 2 год 2 год		

	Семінарське заняття	4 год		
7. Система оцінювання курсу				
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт „9.3. Види контролю” «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ „Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”» (URL: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-DVNZ-«Prykarpatskyi-natsionalnyi-universytet-imeni-Vasylia-Stefanyka».pdf).			
Семінарські заняття	Оцінюється відвідуваність та робота на усіх 5 занять упродовж семестру за 5-бальною шкалою.			
Умови допуску до підсумкового контролю	Аспірант вважається допущеним до підсумкового контролю з дисциплін освітньо-наукової програми, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом і набрав не менше 50 балів.			
Підсумковий контроль	Форма контролю - залік. Форма здачі - усна. Оцінюється володіння теоретичним матеріалом, вміння вести дискусію з проблемних питань та здатність проектувати матеріал курсу на площину власної наукової роботи			
8. Політика навчальної дисципліни				
Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до „Положення 1” (URL: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/положення-про-запобігання-плагиату-у-ДВНЗ-Прикарпатський-національний-університет-імені-Василя-Стефаника.pdf) і „Положення 2” (URL: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/code_of_honor.doc)				
9. Рекомендована література				
Базова				
1. Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред.. М. Зубицької. Львів, 2002. 2. Арнаудов М. Психологія літературного творчества. М., 1970. 3. Басин Е. Психологія художественного творчества: Личностный подход. М., 1985. 4. Бассин В., Прангишвили А., Шерозия А. О проявлении бессознательного в художественном творчестве. <i>Вопросы философии</i>. 1978. № 2. С. 57–69.				

5. Белецкий А. В мастерской художника слова. *Избранные труды по теории литературы*. М., 1964. С. 51–233.
6. Білоус П. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості: Лекції. Житомир, 2009.
7. Васадзе А. Проблема художественного чувства: Вопросы психологии художественного творчества. Тбилиси, 1978.
8. Выготский Л. Психология искусства. М., 1987.
9. В'язовський Г. Творче мислення письменника. К., 1982.
10. Гроф С. За пределами мозга: Рождение, смерть и трансценденция в психотерапии. М., 1993.
11. Лосев А. Диалектика творческого акта: краткий очерк. *Контекст 1981: Литературно-теоретические исследования*. М., 1982. С. 48–78.
13. Макаров А. П'ять ять етюдів: підсвідомість і мистецтво. Нариси з психології творчості. К., 1990.
14. Мейлах Б. Процесс творчества и художественное восприятие (Комплексный подход: опыт, поиски, перспективы) / Б. С. Мейлах. М., 1985.
15. Миронов А. Минуты поэтических вдохновений: Проблемы психологии творчества. Ярославль, 1970.
16. Обдарованість. Творчість. Здібності / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир, 2006.
17. Парандовський Я. Алхімія слова. К., 2010.
18. Піхманець Р. Психологія художньої творчості: Теоретичні та методологічні аспекти. К., 1991.
20. Платонов К. Проблема способностей. М., 1972.
21. Психология процессов художественного творчества: Сборник статей // Под ред. Б. С. Мейлаха. Л., 1980.
22. Психология художественного творчества: Хрестоматия. Минск, 1999.
23. Ридли Мэтт Геном: автобиография вида в 23 главах. М.: Эскиммо, 2008.
24. Розет И. Психология фантазии. Минск, 1977.
25. Франко І. Із секретів поетичної творчості. К., 1969.
26. Фрейд З. Нариси з психоаналізу. К., 2008.
27. Шляхова Н. Емоції і художня творчість. К., 1981.
28. Юнг К.-Г. Психологические типы. М., 1995.

Допоміжна

1. Артемьева Т. Методологические аспекты проблемы способностей. М., 1977.

2. Бессознательное: Природа, функции, методы исследования: В 4-х т. Тбилиси, 1978.
3. Бунге М. Интуиция и наука. М., 1997
4. Дранков В. Многогранность способностей как общий критерий художественного таланта. *Художественное творчество: Вопросы комплексного изучения / 1983. Л., 1983. С. 123–139.*
5. Жабицкая Л. О критериях диагностики литературной одаренности. *Художественное творчество: Вопросы комплексного изучения / 1983. Л., 1983. С. 139–151.*
7. Лилов А. Природа художественного творчества. М., 1981.
10. Лук А. Психология творчества. М., 1978.
11. Нойман Э. Происхождение и развитие сознания. М., 1998.
12. Пономарев А. Психология творчества. М., 1976.
13. Рибо Т. Творческое воображение. М., 1994.
14. Роменец В. Психологія творчості. К., 2001.
15. Симонов П. Эмоциональный мозг: Физиология, нейроанатомия, психология эмоций. – М., 1981.
16. Уилбер К. Проект Атман: Трансперсональный взгляд на человеческое развитие Э Кен Уилбер. 2004.
17. Уилбер К. Очи познания: Плоть. Разум. Созерцание. Интегральный мир. М.: РИПОЛклассик, 2016.

Інформаційні ресурси

1. Білоус П. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості. Житомир: Рута, 2009. 336 с. <http://www.twirpx.com/file/966499/>
2. Фахова наукова періодика, автореферати дисертацій. <http://nbuv.gov.ua/>
3. Ференц Н. С. Основи літературознавства. http://libfree.com/104109037-literaturaosnovi_literaturoznavstva_ferents_ns.html
4. Сайт бібліотеки ім. Д. І. Чижевського: <http://library.kr.ua/>
5. Бібліотека зарубіжної літератури:
6. http://www.booksbooksbooks.ru/index.php?option=com_content&view=category&id=82&Itemid=213
7. Електронна бібліотека гуманітарного факультету: http://www.gumfak.ru/teoriya_liter.shtml
8. Електронна бібліотека Московського університету: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook026/01/part-003.htm#i307>

11. Електронна бібліотека української літератури:

<http://www.ukrlitzno.com.ua/category/teoriya-literaturi/>

Викладач: доктор філологічних наук, доцент кафедри української літератури
Піхманець Р.В.